

ЕР ТАФТИ

Боши биринчи бетда соҳибкор, ҳақиқий дехон раҳбар деб шу Шоқул бобо тан олинган. Уч-турт шундай кичик-кичик артеле участка ва ҳужаликлар заминидаги 50-йилларга келиб. А. Навой номидаги уйлар тили билан айтганда колхоз, ҳозирги замон атамасида жамоа ҳужалилиги вуҷудга келтирилди.

ТАНКИД, АДАБИЁТШУНОСЛИК

«Шеърият ва замон»

Фасоат гулшанида ножъя ва нокис кўйилган қадамлар кўнгларда зарарлайдир ва иймоний максадларга номумофицирди. Ишкӣ шеърият кусурларининг кечагиу бугунги кунларга тегиши адабий илдизлари, ҳайтий иллатлардан олаётган таъсирилари маъжуд бўлса да, сабаблар муаллифларниң таъсириларига бориб тақалаверади. Муқаддас мухаббатдан беҳабар юриши, мажозий мухаббатга бирёзламас ружу кўйини оқибатининг соҳтақорлик, нотавонлик, серсевилик, бешармилк, мактоб-аварсингарни ботил ифода ѹйсинарларни вуջуда келтирдигани сир эмас. Утган талай ўн ийликлар адабиётда булар, афуски, муйин дарражадаги айнан тусини ҳам опди.

Дунёйиғи сезиглар тоғифасидаги ошик-машшуқида «ёр» тимсолининг маъно кўлами ёхидан зиёд кирарди, пафосида хавойилик авж олди. «Ёр» кўллап ўртамёни шеърилар икодида ѿзиқнинг, хушторинг, жазманнинг сирти гузалини хусусий, янланг оғозасига алланди. Улардаги ҳайтий жонон васлига етмоқ жуда осон, ошиқни висол лаззатидан (завидан эмас) баҳра олдириш машҳуқага ҳам чут эмас. Баъзи шеърлардаги «ёр»лар «хаммага вафодор», мухаббатлар — «елкалари очик жононлар». Бундай ишк байнининг матнлари кайдардан қандайдир яширип овоз: «Мен сизи эмасман, севигдан кўра бошқа нарсаман», дейтгандек туолади. Яна бир тоғифа ижодда масала мудом текис ва силик, дардиси ва ҳаяжондан холи: Жун, ёғлон, ботил ёзётганини ийлаб, умброд сизмайдиганлар, байраки, ўасарларидаги ўша пинхона овонзи — муддих тагмалыни эшитмайдилар, олмайдилар. Йаҳон жавобгаридан чўйимайдилар.

Нукти назар мусаффо ва бегарас бўймас да ёхуд лаҳзалик ўй-хисларининг дараҳаси түғри аниқламаска, қанчалик галати таълинилар рўй бермайди дейсиз? Кўзларининг «жононлардар узулзиги» келмайди сира, дейди шоир. Бушкаса ўз-ўзига карата: «...кўзларинг тўймас гўзлалтика сира, кўзларинг соҳибкамолларнинг яна танинзида...» деб гуруланди. Бирининг шеърида севигларни ўза гетиг кетган. Лирик ҳақаромон хам тинчтимайди. Қизга шаръий жихатдан ҳаққи ўйларининг хис тинчтимайди. Охирни умрбод «хуснингни узодкан томоша килип» юраман деган қатъни карорга келади. Эрларининг ўзга хотиниага кўз юргутишига қаршилик кўрсайдиганлардаги ўзга шоир «шоир» баҳона тўкиди: «Мен агар бошқалар кўзига боксан?!», ёки коматига тикилсам?!?» Бирлаш, Бундан шубҳаларни, ўртама, эркам. Булар бегонани севагнимдамас. Базъида бокаман таннозларни (?!) ҳам, Нахот тушнайсан сабабин ахир. Унга бокаман белардоц, кўркам Сени севганимдан килашман фарҳа». Албатта, ишонтиручан асос-алдов. Мантиғидаги чимид, балки кўпроқ самимиган бордир. Аммо ба иломий хуққи нукти наазаридан ботил баҳона, холос. Тикилишар мумкинлиги тарғибидан тикилишар ўрганилади. Вуҷуғчи хислар уйонишининг кўпаймаслигига шаҳарни ким кафолат бора оплади.

Хайтий шеъридан, нигоҳдан бошланади. Фикрат шурунинг ахоли тасавур ва маҳиёлик сифатини беғиладиган. Ботиний савиа-поэтик тағафур ва масулиятнинг асоси. Нигоҳ ва тасавурнинг хулоаси унда — дилда сарланади, шеър бўлишига юркли-яркисизлиги аниқланади. Диригиҳо нокобил эрк берилса, у шеърия хирсий васасаларни билан илтифаридан бошлар келади: «...гузал жуфт чўйчи янгилиг кўракларидан шавак, ила бехавоти ӯрмалётган нигоҳларни кўшиға талинаётган оташпастедек унинг кўзларни соҳиблида бенажот Ҷийклидид...». «Ниманидир излайсиз коши кўзимдан, Кўзингизни олмайсиз бунча юзимдан...» Урга йўлда ушламанг, кўрганга ёмон...», «Энг рашик аёлнинг кўзлари билан. Бир сени севдим де, шиврила-бул қовқирик, кулоқларимга. Сен менин кучкочла, Сен менин ўғин — Шарбатдай сингиб кеч кочкочларимга. Диригиҳо хирагли бошқа гоявий максадаги таъкинларга ҳам фазилилар олиб киради:

Ер жуфти ҳалолинг эди-ку, инсон, Унинг ҳам ҳар васи эмасди осон, Бугун қонитонинг қизи ойни ҳам Камолот қуёвинг айлади жувон.

Серманолик, тагмалорнан фалсафийлиги шеър кимматиди ва баҳолайдиган ўчларнордан бирорд. Бирор бадииятида бадииятиғи кезиб юрган, ғояси биргина маҳнidan иборат булган, утилди тасавурларга ишорат қиласдан шеърлардан қандай қушимча, залорни жозиба кутиши мумкин?

Ёй кўзларидан шавак, ила бехавоти ӯрмалётган нигоҳларни кўшиға талинаётган оташпастедек унинг кўзларни соҳиблида бенажот Ҷийклидид...

Инглисийада ўзига кўшиға талинаётган оташпастедек унинг кўзларни соҳиблида бенажот Ҷийклидид...

Инглисийада ўзига кўшиға талинаётган оташпастедек унинг кўзларни соҳиблида бенажот Ҷийклидид...

Инглисийада ўзига кўшиға талинаётган оташпастедек унинг кўзларни соҳиблида бенажот Ҷийклидид...

Инглисийада ўзига кўшиға талинаётган оташпастедек унинг кўзларни соҳиблида бенажот Ҷийклидид...

Инглисийада ўзига кўшиға талинаётган оташпастедек унинг кўзларни соҳиблида бенажот Ҷийклидид...

Инглисийада ўзига кўшиға талинаётган оташпастедек унинг кўзларни соҳиблида бенажот Ҷийклидид...

Инглисийада ўзига кўшиға талинаётган оташпастедек унинг кўзларни соҳиблида бенажот Ҷийклидид...

Инглисийада ўзига кўшиға талинаётган оташпастедек унинг кўзларни соҳиблида бенажот Ҷийклидид...

Инглисийада ўзига кўшиға талинаётган оташпастедек унинг кўзларни соҳиблида бенажот Ҷийклидид...

Инглисийада ўзига кўшиға талинаётган оташпастедек унинг кўзларни соҳиблида бенажот Ҷийклидид...

Инглисийада ўзига кўшиға талинаётган оташпастедек унинг кўзларни соҳиблида бенажот Ҷийклидид...

Инглисийада ўзига кўшиға талинаётган оташпастедек унинг кўзларни соҳиблида бенажот Ҷийклидид...

Инглисийада ўзига кўшиға талинаётган оташпастедек унинг кўзларни соҳиблида бенажот Ҷийклидид...

Инглисийада ўзига кўшиға талинаётган оташпастедек унинг кўзларни соҳиблида бенажот Ҷийклидид...

Инглисийада ўзига кўшиға талинаётган оташпастедек унинг кўзларни соҳиблида бенажот Ҷийклидид...

Инглисийада ўзига кўшиға талинаётган оташпастедек унинг кўзларни соҳиблида бенажот Ҷийклидид...

Инглисийада ўзига кўшиға талинаётган оташпастедек унинг кўзларни соҳиблида бенажот Ҷийклидид...

Инглисийада ўзига кўшиға талинаётган оташпастедек унинг кўзларни соҳиблида бенажот Ҷийклидид...

Инглисийада ўзига кўшиға талинаётган оташпастедек унинг кўзларни соҳиблида бенажот Ҷийклидид...

Инглисийада ўзига кўшиға талинаётган оташпастедек унинг кўзларни соҳиблида бенажот Ҷийклидид...

Инглисийада ўзига кўшиға талинаётган оташпастедек унинг кўзларни соҳиблида бенажот Ҷийклидид...

Инглисийада ўзига кўшиға талинаётган оташпастедек унинг кўзларни соҳиблида бенажот Ҷийклидид...

Инглисийада ўзига кўшиға талинаётган оташпастедек унинг кўзларни соҳиблида бенажот Ҷийклидид...

Инглисийада ўзига кўшиға талинаётган оташпастедек унинг кўзларни соҳиблида бенажот Ҷийклидид...

Инглисийада ўзига кўшиға талинаётган оташпастедек унинг кўзларни соҳиблида бенажот Ҷийклидид...

Инглисийада ўзига кўшиға талинаётган оташпастедек унинг кўзларни соҳиблида бенажот Ҷийклидид...

Инглисийада ўзига кўшиға талинаётган оташпастедек унинг кўзларни соҳиблида бенажот Ҷийклидид...

Инглисийада ўзига кўшиға талинаётган оташпастедек унинг кўзларни соҳиблида бенажот Ҷийклидид...

Инглисийада ўзига кўшиға талинаётган оташпастедек унинг кўзларни соҳиблида бенажот Ҷийклидид...

Инглисийада ўзига кўшиға талинаётган оташпастедек унинг кўзларни соҳиблида бенажот Ҷийклидид...

Инглисийада ўзига кўшиға талинаётган оташпастедек унинг кўзларни соҳиблида бенажот Ҷийклидид...

Инглисийада ўзига кўшиға талинаётган оташпастедек унинг кўзларни соҳиблида бенажот Ҷийклидид...

Инглисийада ўзига кўшиға талинаётган оташпастедек унинг кўзларни соҳиблида бенажот Ҷийклидид...

Инглисийада ўзига кўшиға талинаётган оташпастедек унинг кўзларни соҳиблида бенажот Ҷийклидид...

Инглисийада ўзига кўшиға талинаётган оташпастедек унинг кўзларни соҳиблида бенажот Ҷийклидид...

Инглисийада ўзига кўшиға талинаётган оташпастедек унинг кўзларни соҳиблида бенажот Ҷийклидид...

Инглисийада ўзига кўшиға талинаётган оташпастедек унинг кўзларни соҳиблида бенажот Ҷийклидид...

Инглисийада ўзига кўшиға талинаётган оташпастедек унинг кўзларни соҳиблида бенажот Ҷийклидид...

Инглисийада ўзига кўшиға талинаётган оташпастедек унинг кўзларни соҳиблида бенажот Ҷийклидид...

Инглисийада ўзига кўшиға талинаётган оташпастедек унинг кўзларни соҳиблида бенажот Ҷийклидид...

Инглисийада ўзига кўшиға талинаётган оташпастедек унинг кўзларни соҳиблида бенажот Ҷийклидид...

Инглисийада ўзига кўшиға талинаётган оташпастедек унинг кўзларни соҳиблида бенажот Ҷийклидид...

Инглисийада ўзига кўшиға талинаётган оташпастедек унинг кўзларни соҳиблида бенажот Ҷийклидид...

Инглисийада ўзига кўшиға талинаётган оташпастедек унинг кўзларни соҳиблида бенажот Ҷийклидид...

Инглисийада ўзига кўшиға талинаётган оташпастедек унинг кўзларни соҳиблида бенажот Ҷийклидид...

Инглисийада ўзига кўшиға талинаётган оташпастедек унинг кўзларни соҳиблида бенажот Ҷийклидид...

Инглисийада ўзига кўшиға талинаётган оташпастедек унинг кўзларни соҳиблида бенажот Ҷийклидид...

Инглисийада ўзига кўшиға талинаётган оташпастедек унинг кўзларни соҳиблида бенажот Ҷийклидид...

Инглисийада ўзига кўшиға талинаётган оташпастедек унинг кўзларни соҳиблида бенажот Ҷийклидид...

Инглисийада ўзига кўшиға талинаётган оташпастедек унинг кўзларни соҳиблида бенажот Ҷийклидид...

Инглисийада ўзига кўшиға талинаётган оташпастедек унинг кўзларни соҳиблида бенажот Ҷийклидид...

Инглисийада ўзига кўшиға талинаётган оташпастедек унинг кўзларни соҳиблида бенажот Ҷийклидид...

Инглисийада ўзига кўшиға талинаётган оташпастедек унинг кўзларни соҳиблида бенажот Ҷийклидид...

Инглисийада ўзига кўшиға талинаётган оташпастедек унинг кўзларни соҳиблида бенажот Ҷийклидид...

Инглисийада ўзига кўшиға талинаётган оташпастедек унинг кўзларни соҳиблида бенажот Ҷийклидид...

Инглисийада ўзига кўшиға талинаётган оташпастедек унинг кўзларни соҳиблида бенажот Ҷийклидид...

Инглисийада ўзига кўшиға талинаётган оташпастедек унинг кўзларни соҳиблида бенажот Ҷийклидид...

Инглисийада ўзига кўшиға талинаётган оташпастедек унинг кўзларни соҳиблида бенажот Ҷийклидид...

Икром ОТАМУРОД ДАРАХТЛАР СҮЗЛАЙДИ ЧИВИРЛАБ

Хилолини соғинди осмон.
Күй-үп соғинди.
Соғинчдан чуркади аъзи тани.
Узок чўзилди ўн беш кун,
Ўн беш кун чўзилди узок...
Ўн беш кун... осмон кийди
туннинг кора чопонин...

Дарахтлар сўзлайди шивирлаб,
шивирлаб бўшатар кўнглини.
Багрини ёқса-да ховурлар,
яшнаган кўрсатар ўнгини.

Дарахтлар жимгина йиглайди,
жимгина тўқади дардини.
Бўзласа бўзлари сифмайди,
лек, зинхор совурмас қадрини.

Танида қотади сукунат,
сукунатни ютар ичига.
Соялар беради беминнат
бир умр тош отган кўчага.

Дарахтлар яшайди, тик кадди,
аёзу изгири тулайди.
Кетар чоғи ёрилиб маддо —
дарахтлар ҳайкириб кулайди...

Дарахтлар...
...ҳайкириб...
...кулайди...

Изладим меҳр рангин,
Изладим ундин, сандин,
Изладим, йўллар чанги...
Насиби — завон бўлди.

Кўнглимга ботди фамлар,
Кудли кувнаб бегамлар,
Биродарим ситамлар,
Насиби-афғон бўлди.

Дўст билиб, бағрим очдим,
Панд едим, панд тиф санчи,
Кўнглим, ўзингга кочдим,
Насиби — пушмон бўлди.

Кувради, торти зил-зил,
Зальфарон бойлади дил,
Эзил дилим, эзилгил,
Насиби — вайрон бўлди.

Рост деб, инонгларим,
Иноноб ёнгларим,
Ёнини олганларим,
Насиби — ёлғон бўлди.

Васлин яширди висол,
Мен томон боқмай хиёл,
Юрак тилим-тилим хол,
Насиби — хижрон бўлди.

Айладим тўрт кун сайр,
Сайёд кўзлаган тайр,
Дейман барига хайр,
Насиби — лаймон бўлди.

Изладим меҳр рангин,
Изладим ундин, сандин,
Изладим, йўллар чанги...
Насиби — завон бўлди.

Бораман Касби, бораман бир кун,
бораман соғиниб-соғиниб.
Бораман руҳимда барг ёзган тўкин
гулларнинг тўкилиб чогири.

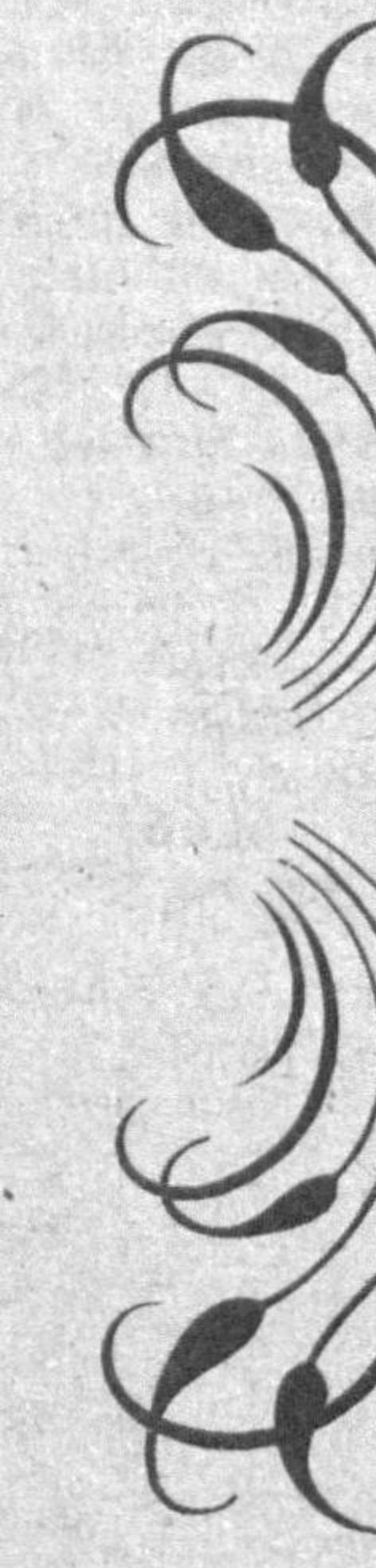
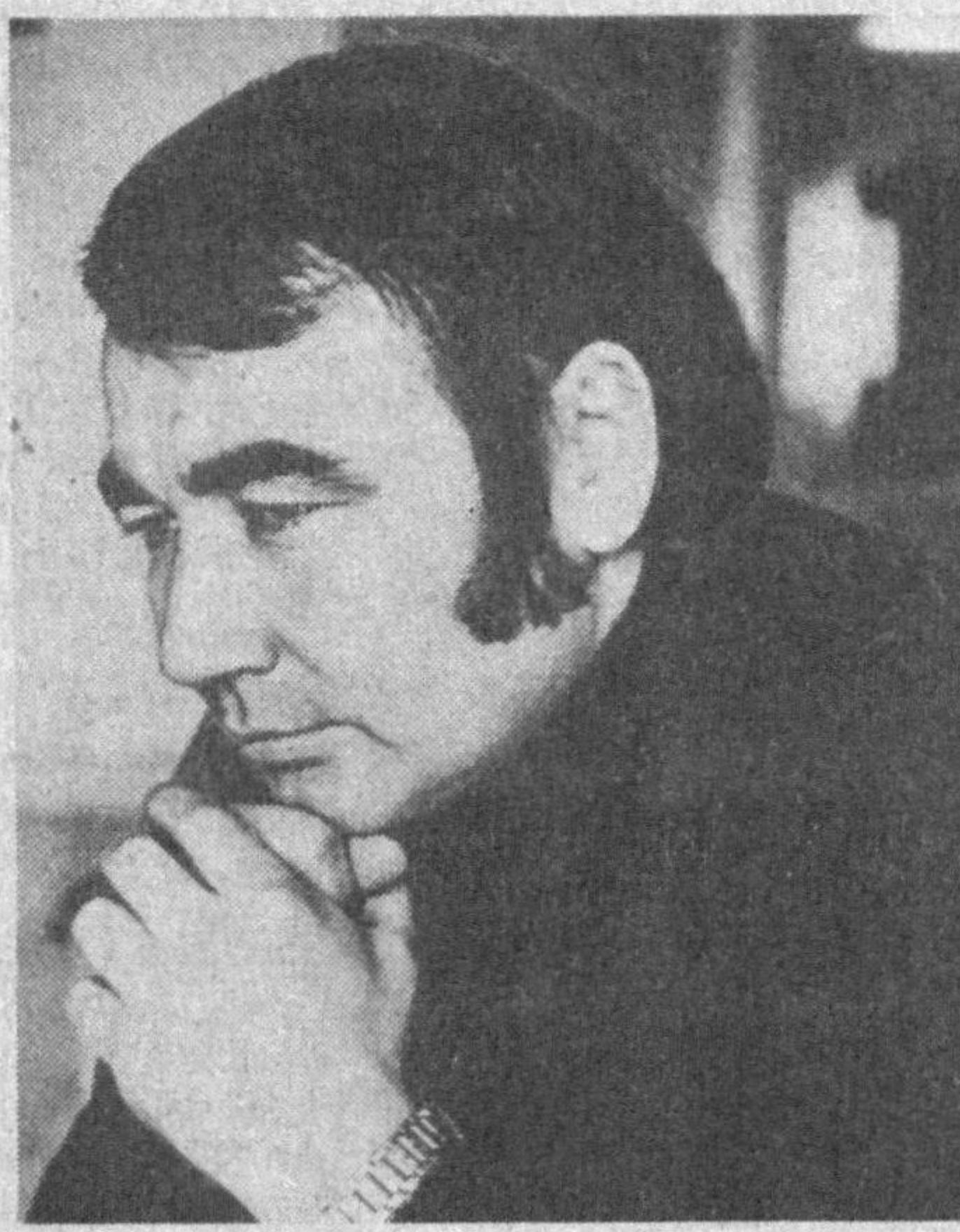
Бораман Касби, бораман бир кун,
соғинчинг кўнглимда андалиб.
Даввор дайрлари югурап юпун,
сафсаннинг дардларин кантариб.

Бораман Касби, бораман бир кун,
бир кун бораман,
кетмас бўлиб.
Багринг бўлиб коламан сўғин,
Коламан,
бир сиким багринг бўлиб.

Менг қадамлари етолмай,
шунда,
армонларин ютади кимлар.
Дардларими айтар, сенга пархунда —
юрагимда сарғайған чимлар.

Касби, соғинаман сени ҳар маҳал,
Тушларимга кирад соғинич чопари.
Мендан олдин борар, сенга бир сахар,
бораёттаним хабари...

Сен бу гапни айтдинг...
бири,
ўн,
юз,
минг марталар
такрор ва такрор.
Мен бу гапни ёшидим ҳар гал,
ҳар гал ёшидим,
эй дариф —
ичим ичимга ўририлиб.
Ва ҳар гал ўйладим,

зил кетиб канглум...

Наҳот,
бу гапга тўкилсанг факат,
факат бу гапга ёрилсанг,
Наҳот?!
Туфрокқа тўкилган найсонга менгзаб,
сабога ёрилган кизгандок янглиг?!

Бу дунёнинг ташвишлари номма-ном таниш,
пешвоз чиқиб келаверар кадам-бақадам.
Бунча мени якин тутмиш, кадрдан тутмиш,
марҳаматли кадар, муруватли ғам.

Томиримда кат-кат музлайди аёз,
изгирин испари тутар хонамни.
Ўйлар босиб келар, эсга солиб боз,
ёлғиз ўйда колган ёлғиз онамни.

Бўйинни эгмайди кишлоқка шаҳар,
кишлоқнинг шахарга келгиси келмас.
Мен — йўлда овера муаллақ аҳгар,
мазаллат қаърига чўкаётган сас.

Жафосин тортаман йўли йирокни,
настарин шаккари тўкилар тўзиб.
Йигланган канглумга «Чўли йирок»ни
кайта-қайта кўйиб бергайман ўзим.

Касби — Тошкент аро тугайди сабрим,
канглумга сув сепар маккор масоли.
Кетган турналарнинг тилида — қабрим,
армонларим — кайтмас Фиротлар ёли.

Кўл силкийман. Дунё ишонмай совук,
юрагим кўрини сўради қаждум.
Мени тушунгувчи бирор кимса йўқ,
мени англагувчи йўқ бирор мардум.

Умидларим панглар, чириди қараб,
соғинчим қалтира, титраб туради.
Маскунларда оғу ўраган қакра
закумларин менга беради.

Муруват бошини силаган кунда,
мен сени ахтариб саргардон, ҳалак.
Макр пеша бўлган дунёни дунда,
бир маъни топмадим армондан бўлак.

Дил ёрил, қаргалар қасрида ўтай,
Шомларим шудриннга кетсин кўмилиб.
Харир хисларимни ойларга тутай,
Анвор уммонида олсин чўмилиб.

Кўнгил куяверсин, кўнгил — ҳазонтус,
Ялпиз япрогини санчсин юракка.
Айлансан, айлансан ўша бағри муз
Осимонлар симириб кетган тилакка.

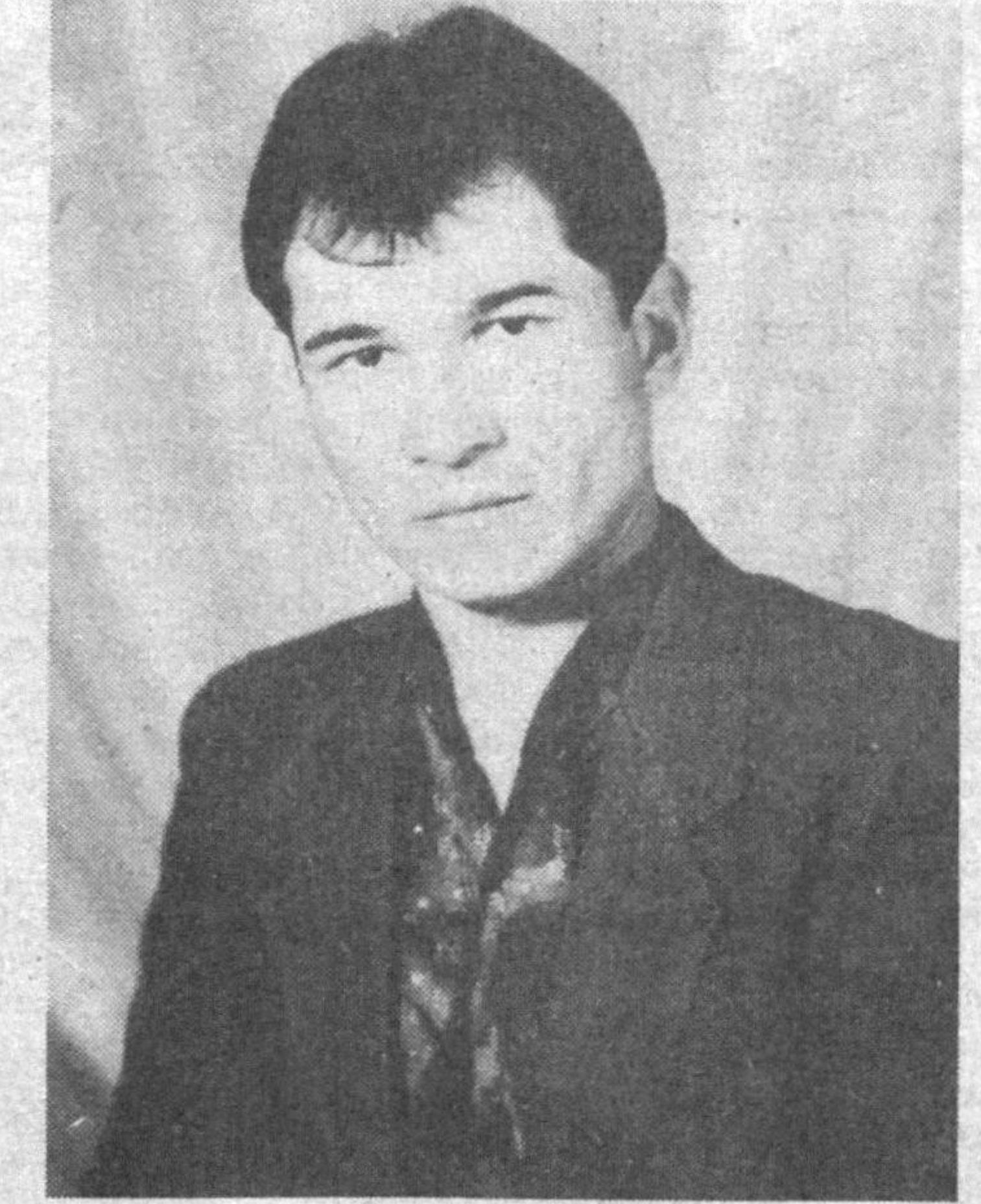
Дил ёрил, муҳаббат — мұждаси каро,
Үргимчак иннада инграган хаёт.
Биз шўрлик — толеи бутунлар аро
Дараҳтдай санчилган фалакка фарёд.

Умр ела-ела тўкилар тунга,
Шабнам соясида сўнгай шуъламиш.
Капалак умридай чўзилган кунга
Йигламай етамиз, ишон, етамиз...

Дил ёрил...

Фамгин кўзларимга чўқар юлдузлар,
Намозшом тилимга тўшайди ўрин.
Лайлик тумшугида кечган кундузлар
Юрагимда бугун, бағримда бугун.

Илтижом калапак таққан тасмадир,
Дарду ҳасратимда чайл, гуноҳим.
Дил бергиз, кун берма, майлига, ахир
Бир осий останонг ўпса, Илоҳим.

Хайр энди... Саболар — машшота,
дилсўз...
Гариф юрагимда сим-сим синолар.
Титрок вужудимни тирналар юлдуз
Кўнглимга суртади сарғиши хинолар.

Ийлар чилвираккүй, кўзни конатиб,
Соғинчи етаклаб келар дилимга.
Үргимчак бошимда музлар эритиб.
Исмингдан илтижо тўкир тилимга.

Толиб ТУРАҚУЛ

ШАБНАМ СОЯСИДА КИЗБАЛДОҚ КИЗИ

Хаёлларим туннинг ювар кокилин,
Туйгалирим тошга бошин ёрдур.
Тангрим, муҳаббатнинг оплок шоқилин
Кунларимга йўйдин, куним қародур.

Начора, мил-мила ой нури — жаллод,
Додима курокин ёэр фалаклар.
Сидку тиловамга бүкканича қад
Кипригим устида ухлар малаклар.

Дилдун буржиди буржиди алам,
Зангор хисларимни ёйиб юракка.
Яғриғига ярог янглиг бир қалам —
Кадалар, соялар сирқан тилакка
Юлдузлар қадалар, ойлар қадалар.

Карогларни чўқиб чирқиллади тонг,
Анвор уззорини ўпар насимилар.
Турна тумшугидан тўкилган тил — бонг,
Жудолик, жудолик — кўхна заҳмлар.

Дилдун, дилдун — шабнам шовуллар,
Кўнгил куй сасига сирғалиб чўқар.
Тўрт тараф кўлнимни тортиб увиллар
Муҳаббат — кўзлар сўқир жудугар.

Васлидин ки сўнгизис уммид — зор ўлса,
Хажрида ҳазондай ҳолидир ённагим.
Муҳаббат — жудугар бир ҳаёл ўлса,
Аёндир, аёндир, аён тонмагим.

Аёндир, бедард тун сиёҳин ичум,
Ичим ўт тафтидин куйсада абад.
Мен сенга, мен сенга айлануб кеттум,
Кайгумнинг қасрида қарип қолган бахт.

Дилдун буржиди буржиди алам...

О, сени севолдим, кўксим — чархалам,
Дилсўз...
Етди кабатимда ҳаҳрабо хилқат,
Канийди фалакка саҷралиб мен ҳам
Юлдуздай қарогинг ўполсан факат.

Хайр энди... Наволар куяр ковжираф,
Совук нағасимда тунларнинг иси.
Хайр энди... Каҳрига қалбимни ўраб
Сокингина кетган кизгандок қизи.

Хайр энди... Саболар — машшота,
дилсўз...

Шавкат РАҲМОН.

Умр ҳам ўтгандай... тўкилар шабнам,
Эрам боғларида мил-мил ўйшӯла
Тирногим остида униб чиқар ғам,
Тилим — танглайимда котган ашула.

Умр ҳам ўтгандай — жимирлар офтоб,
Оппок патларни тўқар фалаклар.
Кўксимни кифтига ортиб кетар хоб,
Тақдирим тошида тентир малаклар.

Гуссалар ичади — маҳ бўлар кунлар,
Тунлар сочларимнинг санар оқини.
Хайтбош эшигинг ёлади мунглар,
Коғозлар симирар кўнгил оҳини.

Умр ҳам ўтгандай... қариби гуллар,
Чирсиљаб синади сарғиши чиллалар.
Кўзимнинг нурини ичib улгаяр,
Онам бешигида колган аллалар.

Тошидилга талпиниб йикилар хислар,
Қафимни советига шунжикади най.
Дунё кўзларимга мил тортар кузлар —
Умр ҳам ўтгандай, умр ўтгандай...

орқа томонига ўтди: бу ердан ертулга тушса бўлади. Пол ости бетон булгани учун олов ҳали ертул ўзиғига чешиб боргани ўйк эди. Ертуланинг темир эшигига кулғанларнаган экан, ичадига таҳта эшикни иккиси-убар зарб билан тепган ўзиғ тушу юрилиб кўнгли бехузур тортиди. Кули билан кузини пана қилиб, иккага курдиди.

Халиги болаларвир хилғини оғлиб дараштади, дараштади кийнди, тушпастага! Бу энмабиди, ертул ўзиғидан ўтиди.

Хайр сўлакмон, тушпастага! Бу энмабиди кетадар, даравонларни олди. Китоблари кўп даршадигиларга узадиганларидан.

— Шоҳ синиб кетса, энангди уч-кўргондан кўрасизлар. Туш деялман сенларга. Хе, зумрашлар!

Олов антеннанинг ёвочига ёпишганча пастдан юкорига из қолдириб чарчуси ёниб бордари.

— Зур ёнаркан! — деди иккичи бир блакади.

Болаларвир ер тепинади:

— Санларга томоша бўлса! Бирор улай деса, булар кулади-и!

Рустамнинг нағаси бўзига тикилди; кўзлари олайиб, ранги докадек ҳолатга кирди.

Кариялардан бир:

— Кўргилик, болам! Қайғурма, жон омон булса мол топилади, — деда унга тасалли берди.

Кўзларини куради:

— Секинир! Жонини оғриманлар! Узилжоним-а!

Коғонги дунё: қизил, яшил шуълалар жилоланди, унда юлдузлар бор, ағадар, энди.

— Бала-говур кулоққа чалинади. «Вои болам-а! Вои жоним-а!» Онасини овози! — нега нола қилияларипар?

У кўзини кутаришга уринади, аммо кизил, яшил шуълалар бор, ўнда ўтганлар додлаби.

Кўшини Ойинса ола:

— Вой улмасам, арзимас бир қитобни деб! Ҳай, энзиз-а! — деди ачиниш билан.

Коғонги дунё: қизил, яшил шуълалар жилоланди, унда юлдузлар бор, ағадар, энди.

— Секинир!

БИЛМАГАНИ ҚҰЛ КЕЛДИ

Езувчилар уюшмаси поликлиникасининг меҳрибон, хушмуомалаш «шифокори Флора» Файзиевна хузурига бирров кириб чиқмоқчи эдим, йўлакда навбат куб турганинг кўп экан. Аксарияти ёшлар, туғри кириб кетаверсан қандай буларкин деб сал иквалидан қолдим. Вактим жуда зик эди. Ноилож, нима бўлса бўлар, ёшлар озорк кутишса осмон узилиб тумас деб ичкарига чоғламид. Энди эшик туткичига кўл узатганимда, йўлакдаги юмшоқ ўрнидикда резина сакич чаинаб турган ўшигина қиз бетакалуф, норози оҳанда сўраб қолди:

— Амаки, навбатнинг борми узи?

— Мен... урушет ветераниман! — беихтиёр шундай деб юборганимни узим ҳам сезмай қолдим.

Киз имзага андак ажабсинаш тикилди.

— Кизик, унчалик... ухшамайисиз-ку?

Энди шумликин охиригача етказмай иложиш қолмаган эди. Энди чогда хозирги ёшларнинг билим-са-вишини бир синаб кургим келди.

— Кизим, мен рус-япон урушида катнашганиман!

Кизнинг кўзлари андак мулойимлашгандек бўлди, юмшоққина овозда жавоб киди:

— Хам, унда бошқа гап!

Майли, кирақолинг.

ПУПИСА

«Тошболта ошикнинг» машхур ижрочиси, ҳалқ сўйини таниқсан санъаткор Сойиб Ҳужаев ўй олиш учун навбатда турарди. Ижроқумнинг ўша давардаги раҳбарларидан биро Сойиб акани назар-писанд қилмадими ёки уни бир ялинтиргиси келдими — артистга куп кавати ўйнинг туртнинги қаватидан ўй ажратади. Артистнинг «барака топгурлар, менга пастроқдан ўй беринглар, кексаман, хастаман» деган илтимос-ильтоколарига ҳам эътибор килмади.

Бир куни Сойиб ака Мукимий номидаги тартиб саҳнасида рөл ижро этаётганда. Унинг актер — шеригига «Агар гапимга кирмасанг, узимни мана шу терақка осиб қўйман!» деб пўписа килиб айтадиган

бир гапи бор эди.

Сойиб ака жаҳр билан шу гапни айтишга чоғланиб турганида, ногоҳ томошабинларнинг олдинги қато-рида ўтирган ўша ижроқум раҳбарини кўриб қолади. Илҳоми жушиб кетганда узидан ҳам анча-мунча «кушиб» ибораверадиган, гап келгандага отасиниям аймайдиган артист ҳалиги раҳбарга тик қараб, шундай китоб қилиади:

— Агар гапимга кирмасанг, ўймининг туртнинги қаватидан узимни ташлаб юбораман!

Пўписанинг таъсири тез да билинади — орадан кўп утмай Сойиб акага пастки

кўйди! Ҳаммамиз домлани ажойиб галаба билан та-риkladik.

Әртаси куни устоз билан телефонда гаплашиб қолдик.

— Озод ака, кечаги гапнингизга фаришталар омини деган эканда. Гроусмейстерни индамай ютиб кўйдингиз-а! — дедим.

Домла жамики шахмат-чиликларга хос ажойиб «камтарлик» билан чиройли лутф қилдилар:

— Ҳа, энди, Узбекистонда дурустрок гроусмейстер бўлмаса нима қиласи!

«Дур...» деган овозини ўшитган от аста юришдан тұхтаб қолади. Бу ҳол янабир неча бор тақрорланавергач, ҳайрон қолған ўрис Усмон отага угириш, шундай дейді:

— Усмон, узбекча ашула ҳақиқатан ҳам оғир бўлар экан, буни қара, ҳатто то ҳам кутаролмай тұхтаб қоляпти.

БАЛИҚНИНГ
ФОЙДАСИ

Кўншил, шоир Турсун Али шинаванда, улфат йи-гит. У билан ахён-ахён шахмат ўйнаб турдими.

ТОГОРАДАГИ «ТАРБИЯ»

Хаёл-ҳажсия

Уига бир күлтум-ярим қултум ичб қелмаган эркак бораканми? Камина ҳам байзан «эзи қатори» келаман-у... бошимда таёк «синини»дан юрак одирлиб қўйганиман. Салгина қийшайиб келдим дегунча хонимнинг кўлларидаги ўклов ўйнай бошлади.

«Тарбия» берадиган жойи ҳам тайн. Каерда дейсизми? Ваннада! Авропараб олиб киради-да, қурмагур. Улкан тогора ичига «гуп» этиб тушганимда худи қолилга жойланган гиштдек бўламан-коламан. На оёқ қимирлади, на кўлим «қалон» бўлади десангиз.

Хуллас, жонга тегди. Бирор чорасини кўрмасам бўлмайди. Бироқ қандоқ қилиб? Эртаси куни гўё ҳеч гап бўлмагандек хоним ширин жимлайб турарверса. Табассум қилиб турган ожизнага дўн қилиб бўлар-каними...

Топдим! Кўз қўриб, кулоқ ўшитмаган «кора» кўллайман: урмоқи бўлганида кўлини шарта кесаман-ташлайман! Ахир, кимсан — Ҳуроз қассобман-а!

Атай ичб келдим. Биринчи, йўғ-е, беш-олти күлтум отвордим. Жўрабоши-миз Каландар кассобнинг кўлини қайтара олмадим шекилини. Бугун юз берадиган «хант» олидан дадиллик учун, иннайеин, менни маҳстада кўриб кўриб аввал у қўлилини бошланашига «шанс» яратиш учун иччишим шарт эди! Ўйлаганимдек, у остановада ўклов билан кутиб олди...

— Чертсанг, — дедим олдиндан огоҳлантириб, — қўлини шарта кесаман-ташлайман! Манаман деган бўштаги туштитраман!

Лоқайдилк боткотига ботган кимсалар пастдан эътибор бермай тутвариши. Битта-яримта кўзи тушгандарга ҳам парво қилишмади. Чамаси, пастдан бармоқлар кўринмаётган бўлса керак.

Сунгти гапни айтган билаклари сержун барзандига болаҳонадор қилиб сўқди. Тишимни тишигла кўйиб турганди, қассобхона ичкаридан қаҳ-қаҳа товуши эшилтиди. Бориб қарасам, ҳамкасларим! Жўрабоши-миз Каландар қассоб нима дейди дент:

— Сенинг хотининг ҳам урагоними? Ана, ўшиттан бўштаги мишин ширин жилмайди:

— Албатта кесасиз-да, ўргилай дадажониси. Ваннага марҳамат...

Заифам тушмагур унчалик «заиф» эмаскан. Букани сурдагандек ваннага тортиб кетди. Ваннага у ийклидими в меними, англай олмай қолдим...

... Аммо, «чўрт побери», мард кетди: қассоб пичоғимни ўзимга тутқазиб, уз кўлларини ванна узра тутиб турди. Дараҳт шоҳчанини ийклидими ваннага у ийклидими...

Ана энди сабоқ бўлади бошқалтаргайм! Узилган кўлни ҳамма курсин деб атай балкондан чиқарб осиб қўйдим. Узимиз яшайдиган бешинчи каватдан бутун шаҳарни томоша қилардик. Энди шаҳар бу томошани курсин! Ҳамма ҳайратланади, нима гапли-

з... Аниб юнайди кўлни ҳамма курсин! Ҳамма зонглини ўтакам ёрлаиди. Ҳамма зонглини кўлни ҳамма курсин! Ҳамма зонглини ўтакам!

Зум ютмай, ўзилган кўлларига боткан жаланда шарта кесаман-ташлайман! Наманам деган бўштаги туштитраман!

Шуни кутиб тургандек хотиним ширин жилмайди: — Албатта кесасиз-да, ўргилай дадажониси. Ваннага марҳамат...

— Факат сиз бунинг ҳама камида битта кит ёки иккита акуланинг гуштини ўзишингиз керак!

Ҳазилни нозик илғайдиган куваллик шоир ҳайрон бўларидан...

— Ҳайяр, — дедим ҳама кўзимуна оханди, — балик гуштида миёни яхиши ђишиб, ақлини пешлайдиган модда бор.

— Ростданми? Ундей бўлса...

— Ҳозар, — дедим ҳама кўзимуна оханди, — балик гуштида миёни яхиши ђишиб, ақлини пешлайдиган модда бор.

— Ҳайяр, — дедим ҳама кўзимуна оханди, — балик гуштида миёни яхиши ђишиб, ақлини пешлайдиган модда бор.

— Ҳайяр, — дедим ҳама кўзимуна оханди, — балик гуштида миёни яхиши ђишиб, ақлини пешлайдиган модда бор.

— Ҳайяр, — дедим ҳама кўзимуна оханди, — балик гуштида миёни яхиши ђишиб, ақлини пешлайдиган модда бор.

— Ҳайяр, — дедим ҳама кўзимуна оханди, — балик гуштида миёни яхиши ђишиб, ақлини пешлайдиган модда бор.

— Ҳайяр, — дедим ҳама кўзимуна оханди, — балик гуштида миёни яхиши ђишиб, ақлини пешлайдиган модда бор.

— Ҳайяр, — дедим ҳама кўзимуна оханди, — балик гуштида миёни яхиши ђишиб, ақлини пешлайдиган модда бор.

— Ҳайяр, — дедим ҳама кўзимуна оханди, — балик гуштида миёни яхиши ђишиб, ақлини пешлайдиган модда бор.

— Ҳайяр, — дедим ҳама кўзимуна оханди, — балик гуштида миёни яхиши ђишиб, ақлини пешлайдиган модда бор.

— Ҳайяр, — дедим ҳама кўзимуна оханди, — балик гуштида миёни яхиши ђишиб, ақлини пешлайдиган модда бор.

— Ҳайяр, — дедим ҳама кўзимуна оханди, — балик гуштида миёни яхиши ђишиб, ақлини пешлайдиган модда бор.

— Ҳайяр, — дедим ҳама кўзимуна оханди, — балик гуштида миёни яхиши ђишиб, ақлини пешлайдиган модда бор.

— Ҳайяр, — дедим ҳама кўзимуна оханди, — балик гуштида миёни яхиши ђишиб, ақлини пешлайдиган модда бор.

— Ҳайяр, — дедим ҳама кўзимуна оханди, — балик гуштида миёни яхиши ђишиб, ақлини пешлайдиган модда бор.

— Ҳайяр, — дедим ҳама кўзимуна оханди, — балик гуштида миёни яхиши ђишиб, ақлини пешлайдиган модда бор.

— Ҳайяр, — дедим ҳама кўзимуна оханди, — балик гуштида миёни яхиши ђишиб, ақлини пешлайдиган модда бор.

— Ҳайяр, — дедим ҳама кўзимуна оханди, — балик гуштида миёни яхиши ђишиб, ақлини пешлайдиган модда бор.

— Ҳайяр, — дедим ҳама кўзимуна оханди, — балик гуштида миёни яхиши ђишиб, ақлини пешлайдиган модда бор.

— Ҳайяр, — дедим ҳама кўзимуна оханди, — балик гуштида миёни яхиши ђишиб, ақлини пешлайдиган модда бор.

— Ҳайяр, — дедим ҳама кўзимуна оханди, — балик гуштида миёни яхиши ђишиб, ақлини пешлайдиган модда бор.

— Ҳайяр, — дедим ҳама кўзимуна оханди, — балик гуштида миёни яхиши ђишиб, ақлини пешлайдиган модда бор.

— Ҳайяр, — дедим ҳама кўзимуна оханди, — балик гуштида миёни яхиши ђишиб, ақлини пешлайдиган модда бор.

— Ҳайяр, — дедим ҳама кўзимуна оханди, — балик гуштида миёни яхиши ђишиб, ақлини пешлайдиган модда бор.

— Ҳайяр, — дедим ҳама кўзимуна оханди, — балик гуштида миёни яхиши ђишиб, ақлини пешлайдиган модда бор.

— Ҳайяр, — дедим ҳама кўзимуна оханди, — балик гуштида миёни яхиши ђишиб, ақлини пешлайдиган модда бор.

— Ҳайяр, — дедим ҳама кўзимуна оханди, — балик гуштида миёни яхиши ђишиб, ақлини пешлайдиган модда бор.

— Ҳайяр, — дедим ҳама кўзимуна оханди, — балик гуштида миёни яхиши ђишиб, ақлини пешлайдиган модда бор.

— Ҳайяр, — дедим ҳама кўзимуна оханди, — балик гуштида миёни яхиши ђишиб, ақлини пешлайдиган модда бор.

— Ҳайяр, — дедим ҳама кўзимуна оханди, — балик гуштида миёни яхиши ђишиб, ақлини пешлайдиган модда бор.

—